

інтелектуальну діяльність, психофізіологічні особливості людини, її унікальну характеристику – мову.

Ідіостилістика тексту об'єктом аналізу має, як відомо, принципів для Жака Лакана питання. Французький інтелектуал розв'язував їх у контексті психоаналітичної практики, де мова була аргументом від дослідницької парадигми, і все більше занурювався в семантичні глибини, намагаючись знайти кореляції у складних процесах людської психіки і мови. Лінгвісти вирішують пошукові проблеми, аргументуючи факти мови, реалізацію мовної діяльності знайденими Жаком Лаканом ключами до свідомого – несвідомого – підсвідомого. Символ в цьому випадку, його ідіостилістична множинна реалізація й інтерпретація в тексті дозволяють сформулювати тезу, до якої підводить Жак Лакан – єдності світу *homo sapiens* у пізнанні й неповторності інтелекту кожної Людини.

¹Лакан Жак. Имена – Отца. Пер. с фр. / Перевод А. Черноглазова. – М. : Логос, 2006. – С. 12; ²Там само. – С. 21; ³Иванов В.В. Лингвистика третьего тысячелетия. Вопросы к будущему / В.В. Иванов. – М. : Языки русской культуры, 2004. – 208 с.; ⁴Там само; ⁵Лакан Жак. Цит. праця. – С. 35-36; ⁶Там само. – С. 33-34; ⁷Там само. – С. 32; ⁸Там само. – С. 37; ⁹Там само. – С. 37-38; ¹⁰Там само. – С. 38; ¹¹Там само. – С. 38-39; ¹²Лакан Жак. Функция и поле речи и языка в психоанализе: Доклад на Римском Конгрессе, читанный в Институте психологии Римского университета 26 и 27 сентября 1953 года: Пер. с фр. – М. : Гнозис, 1995. – 100 с.; ¹³Там само. – С. 40; ¹⁴Цит. праця. – С. 37; ¹⁵Там само. – С. 42; ¹⁶Там само. – С. 43; ¹⁷Там само. – С. 43; ¹⁸Там само. – С. 43; ¹⁹Там само. – С. 44; ²⁰Там само. – С. 44; ²¹Там само. – С. 46; ²²Там само. – С. 50.

Дем'янюк А.А., к. філол. н.

ФРАЗЕОЛОГІЯ ЯК НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНИЙ КОМПОНЕНТ УКРАЇНОЗНАВСТВА

У статті розглядається культурно-національна своєрідність фразеології.

Ключові слова: фразеологія, мовні знаки культури, лінгвокраїнознавство.

This article investigates cultural-national originality of phraseology.

Key words: phraseology, language signs of culture, linguistic country studies.

В статье рассматривается культурно-национальное своеобразие фразеологии.

Ключевые слова: фразеология, языковые знаки культуры, лингвострановедение.

Теоретичне вивчення фразеології як форми фіксації досвіду етносу пов'язане з пошуком відповідей на різні запитання. Так, у мовознавчих працях об'єктом уваги є семантико-синтаксична структура висловлювання, його лексичні, граматичні, стилістичні особливості. Серед проблем загальномовознавчого характеру – співвідношення між висловлюванням і текстом, зв'язок із іншими видами текстів, засоби сприймання та процес осмислення фразеологічних висловів тощо. У літературознавстві через фразеологічні зразки вивчається характеристика традицій, розмежування афоризмів за типами структур, досліджується відмінність між афоризмами та іншими літературними жанрами¹.

Предметом дослідження історичної етнофразеології, яка описує "корені" фразеологізмів², стала й культурно-національна своєрідність фразеологізмів, що співвідноситься з певними образами, асоціюється з матеріальною культурою або історичними подіями³. Відзначаючи кумулятивну роль слова, дослідники зазначають, що тільки еталонне і стереотипне в досвіді народу, пов'язане з його культурними традиціями і є загальнозрозумілим для носіїв мови, може бути основою мовного знака: мова зберігає і передає з покоління в покоління лише ті фразеологізми, які прямо або опосередковано співвідносяться з еталонами, стереотипами й міфологемами національної культури, як матеріальної, так і духовної. Тому без досліджень культурологічного компонента фразеологічного складу мови неможливо створити повне уявлення про культурно-національний менталітет, про "дух народу"⁴.

Проблеми лінгвістів, літературознавців, етнографів не обходять і дидактів, які розглядають різні способи використання фразеологічного фонду в навчальному процесі, оскільки це нерозривно пов'язано з пізнанням історії народу, передбачає фонові країнознавчі відомості. Фразеологізм апелює до адресата як до носія певного фонду знань – про природу, закони людської поведінки чи психології, про естетичні цінності і т.ін., з одного боку, а з другого – як до носія уявлень про естетичну цінність слова. Отже, йдеться про поєднання лінгвістичної та країнознавчої мети навчання⁵.

Проілюструємо це на побутових фразеологізмах нелітературного походження, котрі, як мовні знаки культури, відтворюють національну культуру і через свою узагальненість є однією з ознак нації. Зокрема, на фразеологізмах, у яких ідеться про крайню матеріальну скруту, бідність. Часто ці стани передаються через використання специфічних у національному відношенні продуктів харчування. Так, фразеологізм *перебиватися з хліба на воду* має синоніми *перебиватися з хліба на квас*; *перебиватися то так, то сяк*; *тягти біду*. Хліб та вода як єдині продукти харчування є свого роду міжнаціональними символами крайніх злиднів у багатьох народів, про що свідчать фразеологізми російської, польської, шведської, норвезької та інших мов. Фразеологізми з компонентами семантики "хліб і вода" не мають етнокультурної у вузькому значенні цього поняття ознаки про належність тільки до однієї нації, одного народу. Вони близькі між собою в структурно-типологічному плані і є відносно один одного міжнаціональними фразеологічними еквівалентами⁶.

А.О.Білецький наводить такий приклад: "В разных языках есть пословицы или поговорки, общий смысл которых – "приходится довольствоваться тем, что есть, если нет лучшего". Такой смысл имеют поговорки: русские "На безрыбье и рак рыба", украинская "У степу і хрущ м'ясо", немецкая "Когда приходит нужда, черт жрет мух", английская "Среди слепых одноглазый – король"; то же дословно и в других языках: французская "Если нет лошадей, ослы бегают рысью", испанская "Когда нет хлеба, хороши и торты", новогреческая

"Когда нет дождя, хорош и град", турецкая "В селе, где нет духовного судьи, даже козе говорят – почтенная госпожа", японская "В селе, где нет птиц, даже летучая мышь – птица"⁷. Отже, частіше відповідники в інших мовах мають й інші еквіваленти, що відбивають своєрідність побуту, специфіку продуктів харчування у народів різних регіонів.

Країнознавча цінність фразеологізмів як мовних знаків культури складається з багатьох чинників, які відбивають національну культуру: 1) комплексно, усіма своїми ідіоматичними значеннями, деякі з них називають явища минулого й сучасного, яких немає в зарубіжних національних культурах; 2) одиницями свого складу; деякі з таких слів належать до безеквівалентної лексики; 3) своїми прототипами, бо відтворюють звичаї, традиції, деталі побуту й культури та інші явища, притаманні національній культурі⁸.

Відомо, що національно-культурна семантика присутня на всіх рівнях мови – фонетичному, орфоепічному, лексичному, словотвірному, морфологічному, синтаксичному. Фразеологічний фонд також містить у своїй семантиці національно-культурний компонент. Це дає підстави розглядати фразеологію як джерело українознавства у викладанні української мови, країнознавства – у вивченні мови чужої.

Останнім часом в полі зору дослідників перебувають фразеологізми, компонентами яких є етноніми, тобто назви спільностей людей: націй, народностей, племен. Вивчення таких мовних одиниць становить значний інтерес, оскільки фразеологізм свідчить про закріплення усталеного сприймання одних спільнот людей іншими. Зокрема, в українській фразеології зустрічаються такі етноніми: *цигани, жиди, турки, німці, москалі, татари, ляхи, греки, литвини, шведи, угорці, калмики* та ін. Професійні протиставлення стосуються циган, євреїв та росіян⁹. Сфери, в яких працювали євреї, обмежувалися: торгівля, фінанси, оренда. Нездатність селян до циганської праці або незрозумілість китайського ієрогліфічного письма також відтворені у відповідних фразеологізмах.

У лексичній системі сучасної української мови часті випадки переосмислення вживання етнонімів. Зміна первинного

значення слова відбувається в процесі історичного розвитку мови. Це також становить певний інтерес в українознавчих дослідженнях. Наприклад, лексеми *москаль* – вояк, солдат; *ляхи* – польське військо; *яничари* – турецьке військо з дітей бранців; нині означають: *москаль* – росіянин, *ляхи* – поляки, *яничари* – зрадники, відступники.

Переносне вживання етноніма, перебільшення якоїсь національної риси відображене й у системі прикметників: *яничарський* – зрадницький, запродацький, підступний; *египетський* – виснажливий, злий, тяжкий, безправний; *китайський* – незрозумілий; *циганський* – кочовий, хитрий.

Для відетнонімних фразеологізмів характерна зміна назви одного етносу іншою лексемою, подібною за значенням: *китайська / тарабарська грамота* – щось незрозуміле; *циганський / холодний піт* – збудження, страх тощо.

Етнічні стереотипи, відбиті у фразеології, зіставляються з розгалуженою системою протиставлень: релігійних, календарних, етнографічних, мовних, соціальних, професійних, морально-етичних. А.Івченко, зокрема, зазначає, що аналіз життєвих сфер, у яких представлені етнофразеологізми, засвідчив, що формування, наприклад, негативних етнічних стереотипів відбувалося на ґрунті релігійних, професійних, морально-етичних протиставлень. Кардинальні зміни, що сталися в житті українського села та представників різних етнічних груп у ХХ ст., сприяли зникненню стереотипів релігійного та професійного характеру. Натомість стереотипи морально-етичного характеру виявляють найбільшу життєздатність і широко фіксуються в найновіших записах¹⁰.

Етнофразеологізми як мовні знаки національної культури мають супроводжуватися українознавчим коментарем, що також є значним резервом для розсування обріїв культурної пам'яті.

При вивченні мови як іноземної на початковому етапі варто якнайповніше використовувати ті фразеологічні еквіваленти, які близькі між собою і в етнокультурному розумінні, і в структурно-типологічному плані. Подібні аналогії сприяють розумінню специфічного мислення кожного мовного колективу,

полегшують сприйняття мовних знаків іншої культури, оскільки утворення залежить від низки причин національного характеру.

Проте слід враховувати, що не завжди значення виразу, що на перший погляд сприймається як аналогічний, викликає відповідні реакції у носія іншої культури. Наприклад, С.Денисенко та В.Хлівний¹¹, коментуючи появу німецького фразеологізму *Як масло на голові*, нагадують про старовинний звичай жінок у багатьох країнах носити кошик із кромом, харчами на голові. Жінку, котра поклала у кошик масло й у спекотний день затрималася на сонці, чекала неприємність: масло могло розтопитися й потекти по голові, по шиї... У Франції існував інший звичай: іноді торговки маслом, щоб одержати прибуток, примішували до масла дешеві жири. Якщо це розкривалося, то таких жінок прилюдно карали: з маслом на голові їх виставляли на сонце, масло розтоплювалося. Людина мала жалюгідний вигляд і ставала посміховищем для всіх.

У носіїв української мови образ розтопленого масла на голові не викликає асоціацій із великою неприємністю, бо таких звичаїв український народ не мав. Можна навести й "зворотні" приклади, коли те або інше значення українського фразеологізму може сприйматися не в тому розумінні, як це закладено у виразі. Так, фразеологічні вирази *заяча душа*, *заяче серце* говорять про людину-боягуза; *Їхати (йти, працювати) як черепаха* – про дуже повільний рух або працю. Проте в уяві багатьох народів Африки застє відзначається мудрістю і проворністю. На думку африканців, розумний усе робить, не кваплячись, саме тому у багатьох народів найрозумнішим фольклорним героєм є черепаха¹².

Під час вивчення мови представниками інших культур мова засвоюється не лише як новий код вираження думок, а й виступає джерелом відомостей про національну культуру народу – її носія. Це спонукало Є.М.Верещагіна та В.Г.Костомарова ввести поняття лексичного фону й вважати його явищем такою самою мірою, як і лексичне поняття, що виявляє свої мовні якості у тематичних і синтаксичних зв'язках слова. Межі лексичного мінімуму, який належить вивчати в лінгвокраїнознавчому аспекті, значно розсуваються. І хоча

ядром лексики з культурним компонентом значення безперечно залишаються реалії, безеквівалентна лексика, яка зберігає в своїй семантиці позамовні явища й виявляється у зіставленні різних мов, лексичний фон у викладанні мови як іноземної стає також джерелом країнознавства (коли йдеться про вивчення мови української – українознавства).

Кожна лексема викликає у свідомості носія мови сукупність певних знань, що тяжіють до даного слова. Тому, здавалося б, навіть еквівалентні слова двох мов із точки зору лексичних понять можуть відрізнитися між собою.

Відомостей про історичні процеси, що зумовлювали б формування фразеологізмів, обмаль. Про порівняння чи зіставлення українських фразеологізмів із аналогічними явищами в інших мовах можна говорити як про близьку перспективу.

Фразеологізми як мовні знаки національної культури мають різні джерела походження, на що слід звертати особливу увагу в іншомовній аудиторії. Їхній зв'язок із національною психологією й реаліями національної культури, емоційно-експресивна забарвленість допомагають розширити межі культурної пам'яті. Вміння бачити, адекватно розуміти й відповідно оцінювати словесні формули – шлях до пізнання ментальності, духу народу через його мову.

Навчаючи мови як нерідної, слід особливу увагу звертати на фразеологізми, котрі містять у своїй семантиці національно-культурний компонент і можуть відігравати пізнавальну роль під час ознайомлення з національною культурою та історією, відтвореними засобами фразеології.

У фразеологічному фонді побутового походження, наприклад, зустрічаються найменування традиційного українського побуту, антропоніми, зооніми, фітоніми, історичні назви, символіка кольору й деяких понять, моральні уявлення, деталі традиційного харчування, деякі продукти харчування та ін. Подекуди прототипи фразеологізмів відтворюють зовнішній вигляд людини, її одяг, взуття, подробиці повсякденного селянського побуту, народні прикмети, звичаї, традиції. Як знак національної культури національно-культурний компонент фразеологізму в аудиторії носіїв іншої культури потребує

коментування: 1) національних компонентів безеквівалентної лексики; 2) походження; 3) сфери вжитку; 4) використання у конкретному контексті¹³.

Зіставляючи за значенням українську фразеологію з мовними відповідниками різних культур, слід звертати увагу на спільне й відмінне в образності фразеологічних одиниць, в основі чого лежить національна своєрідність. Як зазначає Ю. Сологуб¹⁴, сам об'єктивний факт існування етнокультурних фразеологічних паралелей, що можуть охоплювати не лише споріднені і в культурному відношенні постійно контактуючі мови, а й мови зовсім неспоріднені, дуже далекі одна від одної в структурному відношенні і які не мали в минулому тісних етнокультурних контактів, свідчить про спільність законів мислення різних народів, з одного боку, а з другого, наявність таких паралелей підтверджує присутність певної тенденції і тісного взаємозв'язку мови та культури кожного окремого народу.

Самобутні в національному відношенні фразеологічні звороти – результат мовного відображення специфіки тієї чи іншої культури. Досить простежити це на паралелях, об'єднаних ознакою "ніколи": цього ніколи не буде, цього не може бути ніколи. Так, український фразеологізм *Коли / як рак у полі свисне* має відповідники в різних мовах: *Коли рак на горі свисне* – у російській, *Коли хвіст верблюда дістане землі* – в узбецькій, *Коли хвіст верблюда досягне землі, а кози – неба* – у казахській, *Коли хвіст верблюда досягне землі, а роги гірського козла – неба* – у монгольській. Цей приклад свідчить про те, що наявність у мовах світу етнокультурних паралелей – об'єктивний факт, який відтворює своєрідність розвитку національних мов і культур в їх взаємній зумовленості.

Уява про глибоко самобутні національні реалії, "стаючи конституентом фразеологічного образу, породжує самобутній, властивий тільки носіям даної національної культури фразеологічний зворот"¹⁵. Наприклад, відповідник виразу *народитися в сорочці* перекладається з англійської *народитися із срібною ложкою в роті*, з французької – *народитися зачесаним*. Фразеологізм *як дві краплі води* має англійський синонімічний відповідник *як дві горошини*, німецький і

чеський – як двоє яєць. *Бабине літо* з болгарського відповідника дослівно перекладається як *бідняцьке літо*, в Америці йдеться про *індійське літо*, а *носити воду решетом* та *кленки бракує* мають арабські відповідники за значенням, що дослівно перекладаються як *робити дірку у воді* та *їсти морозиво взимку*, польські – *він не має порядку під стелею*, *п'ятої кленки бракує*.

Сприйняття, побутове й фольклорне, в різних культурно-історичних ареалах різняться навіть у народів, які історично близькі. Так, свійські тварини, назви яких входять до фразеологізму, часто по-різному сприймаються навіть у народів-сусідів. Цим займається порівняно молода галузь знання – зіставне лінгвокраїнознавство. У фразеології слов'янських мов, наприклад, багато спорідненого і за семантикою, і за граматичними структурами. Проте бувають і відмінності, які стають причиною помилок. Такі помилки можуть бути й у генетично далеких мовах. Так, *водити за ніс* в українців означає "дурити, обманювати". Таке саме значення цей фразеологізм зберігає в російській мові. А от у арабів він означає інше – "командувати".

Як зазначає Ю.Бельчиков, зіставний (порівняльний) аспект лінгвокраїнознавства інтенсивно почав розроблятися недавно¹⁶. Українських дослідників тут чекає неосяжне поле діяльності, адже наробок із україно-національних паралелей ми майже не маємо. Йдеться, однак, не лише про зіставлення, які потребують дослідження з орієнтацією на культурне надбання найближчих народів-сусідів, а й про набутки культур територіально далеких держав. Перші розвідки свідчать про обширність таких пошуків на різних етапах опанування мови. Одна й та сама реалія, поняття можуть мати і мають у різних культурно-історичних традиціях різну символічну семантику, різне переосмислення, можуть бути пов'язані з різними сферами духовного життя народів. "Саме ця фундаментальна обставина є базовою для коментування національно-специфічних явищ країнознавчого характеру і лексико-фразеологічних одиниць мови, що вивчається, з орієнтацією на самобутність національної культури і національної мови іноземних учнів, у підсумку – для порівняльного лінгвокраїнознавства"¹⁷. Так, свиня виступає "героєм" багатьох ідіоматичних виразів у слов'янських мовах,

хоча часто у фразеологізмах-синонімах за значенням виступають назви й інших свійських та диких тварин, фітоніми. Порівняймо, наприклад, синонімічний ряд *Коли б свині крила, то вона б і небо закрила – Коли б свині роги, то всіх людей би виколола – Не дав бог жабі хвоста, а то б усю траву витолочила – Якби на кропиву не мороз, вона б усіх людей пожалила* та ін.¹⁸. Досить цей ряд зіставити з польським відповідником *Не дав свині господь роги, щоб не буцалась*, з російськими *Если бы на хмель не мороз, так он бы через забор перерос – Кабы свинье роги, всех бы со свету сжила – Бодливой корове бог рог не дает*, щоб пересвідчитися, що порівняння навіть з близькоспоріднених мов дає підстави говорити про національну забарвленість фразеологізмів із використанням назв рослинного і тваринного світу з оточення носіїв мови.

Важливо враховувати різне ставлення до тварин (таких, наприклад, як собака, кінь, заєць, жаба, бик, мавпа, віл), різне їх сприйняття, побутове і фольклорне, у різних народів, у різних культурно-історичних ареалах сучасної цивілізації й функціонування в різних мовах (насамперед, у тій, що вивчається, і в рідній) слів, які означають цих тварин, фразеологію, побудовану на цих словах, їхню семантику й асоціативні зв'язки. Зокрема, в іншомовній аудиторії варто звертати особливу увагу на те, що в різних культурах той чи інший зоонім може мати протилежне значення. Так, наприклад, індійська культура виховує зовсім інше, ніж у слов'ян чи арабів, ставлення до корови, слона, мавпи; отже, спрацьовують інші стереотипи у відтворенні характеристик "прототипів".

Варто звернути увагу на топоніми та гідроніми, які фактично свідчать про належність того чи іншого мовного знака до певної держави. Так, український та російський фразеологічні фонди мають вираз *Язык до Кисва доведе*, болгарський еквівалент якого має топонім Царград: передача поняття "далеко, дуже далеко" для кожного народу визначається реаліями національних культур. Проте не завжди географічний топонім перекладається відповідником – топонімом іншої культури¹⁹. Так, синонімічний український відповідник цього ж виразу – *Хто питає, той не блудить*, польський – *Кінець языка за*

провідника. Досить поширений фразеологізм *На городі бузина, а в Києві дядько* має аналог російською *Где именьице, а где наводнение*. В українському синонімічному відповіднику російською мовою з топонімом *Не сразу Москва строилась* топонім також відсутній: *Велике дерево поволі росте*. На це варто звертати увагу, щоб уникнути перекладів-кальок, на що орієнтує топонім.

Серед безеквівалентних фразеологізмів побутового походження особливе місце належить тим, що містять антропоніми. Навіть у близькоспоріднених мовах власні імена не завжди передаються тим самим антропонімом, оскільки ім'я часто є носієм певного національного характеру. Порівняймо: *Бідному Савці нема долі ні на печі, ні на лавці – На бідного Макара всі шишки валяться* (рос.) – *Не догода нашій бабці ні на печі, ні на лавці* (польськ.). І ще приклади: *Рада б Ганна за пана, та пан не бере – И рада душа в рай, так грехи не пускают; Михайло Незгадайло – Иван, не помнящий родства; На Миколи та й ніколи – После дождичка в четверг; Казала Настя, як удасться – Бабушка надвое гадала*. Синонімічний ряд *Говорив Мирон рябої кобили сон; Мели, Іване, допоки вітру стане; Плети, плети, я чув таких, як ти* має російський відповідник: *Мели, Емеля, твоя неделя* та ін.²⁰

Власні імена є виразником позитивного або негативного ставлення до людини й у фразеологізмах стають індивідуально значущими. У цьому випадку лінгвокраїнознавча семантизація власного імені має складатися з подання як групової, так й індивідуальної інформації. Антропоніми, як і реалії побуту, відтворюють національний колорит, національну специфіку, національну культурну пам'ять. Образність, емоційна забарвленість фразеологізмів допомагає носієві мови формувати образно-емоційну культурну пам'ять, завдяки чому формуються фонові знання для розуміння фразеологічного виразу. Цей фон до свідомості представника іншої культури слід донести в процесі вивчення мови, що є предметом лінгвокраїнознавчого викладання.

Отже, перлини народної мудрості, пов'язані з національною психологією, містять знання з історії, географії та інших наук країни носіїв мови. Навчаючи будь-якої мови, не варто забувати,

що в ній дуже багато явищ, котрі містять як компонент реалії національного побуту носіїв мови. Деякі з них мають аналоги в інших мовах, проте за своєю образністю вони є унікальними. В них – психологія народу, його традиції, побут, культура. Зрозуміло, що в близькоспоріднених мовах еквівалентні відтворення зустрічатимуться частіше, проте й тут можна спостерігати певну відмінність. Скажімо, в синонімічних рядах *Я не я і хата не моя* – говорять і в Україні, і в Росії, коли хочуть підкреслити непричетність до якоїсь справи. Проте російський фольклор має свій відповідник: *Я не я, и лошадь не моя*, український – свій: *Про мене вовк траву їж; Ваше діло півняче: проснівав, а там хоч не розвидняйся; Моє діло мірошницьке: підкрутив та й сів*. Як бачимо, синонімічні відповідники поширеного у двох культурах виразу різняться "дійовими особами", мають свій "шлейф" для асоціативного розуміння тексту.

¹Текст як засіб комунікації / Т.В. Радзівська – К., 1993. – С. 72-87; ²Славянская мифология / В.М. Мокиенко – М., 1989; ³Верещагин Е.М., Язык и культура. Лингвострановедение в преподавании русского языка / Е.М. Верещагин, В.Г. Костомаров. – М., 1990; ⁴Сологуб Ю.П. Этнокультурные параллели во фразеологии различных языков / Ю.П. Сологуб // Collegium. – К., 1993. – № 2. – С. 51-60; ⁵Григина-Земскова А.М. Сочинения в газетных жанрах / А.М. Григина-Земскова. – М., 1977; ⁶Табашников И.М. Газета делается по модели (теория и опыт композиционно-графического моделирования) / И.М. Табашников. – М., 1980. – С. 58; ⁷Белецкий А.А. Предрассудки вокруг языка и языков / А.А. Белецкий // Collegium. – К., 1993. – №12. – С. 29-30; ⁸Леонидова М. Фразеологизмы со страноведческим компонентом в русском и болгарском языках / М. Леонидова // Лингвострановедческий аспект в преподавании русского языка как иностранного. – Воронеж, 1984. – С. 144-149; ⁹Івченко А. Етнічні стереотипи в українській фразеології / А. Івченко // Мовознавство : Тези та повідомлення III Міжнародного конгресу українців. – Харків, 1996. – С. 204-207; ¹⁰Там само; ¹¹Денисенко С.Н. Національно-культурна своєрідність фразеологізмів з погляду взаємозв'язку мови і культури / С.Н. Денисенко, В.А. Хлівний // Мова і культура. – К., 1993. – С. 96-100; ¹²Сологуб Ю.П. Знач. праця; ¹³Верещагин Е.М. Знач. праця; ¹⁴Сологуб Ю.П. Знач. праця; ¹⁵Верещагин Е.М. Знач. праця. – С. 59; ¹⁶Бельчиков Ю.А. Вопросы межкультурной коммуникации при чтении русской художественной

литературы иностранными учащимися / Ю.А. Бельчиков // Русский язык за рубежом. – 1993. – № 4. – С. 97–100; ¹⁷Григина-Земскова А.М. Знач. праця. – С. 100; ¹⁸Українсько-російський і російсько-український фразеологічний словник / Укл. Олійник І.С., Сидоренко М.М. – К., 1978; ¹⁹Мокиєнко В.М. В глибок поговорки / В.М. Мокиєнко/ – К., 1989; ²⁰Українсько-російський і російсько-український фразеологічний словник... – К., 1978.

Стасюк Т.В., к. філол. н.

НОВІТНІ МОВНІ ТЕХНОЛОГІЇ СУГЕСТІЇ ТА ПЕРЕКОНАННЯ

Здійснено онтологічний аналіз мовного впливу; визначено істотні ознаки технологій сугесції та переконання; встановлено залежність ефективності мовного впливу від рівня мовної свідомості реципієнта; проаналізовано деякі механізми впливу мовних структур на реципієнта.

Ключові слова: мовний вплив, технології сугесції та переконання, мовна свідомість.

The ontological analysis of the language influence has been carried out; the essential features of the technologies of suggestion and persuasion have been defined; the dependence of the efficiency of language influence on the level of the recipient's language consciousness has been determined; some mechanisms of the influence of language structures over the recipient have been analysed.

Key words: the language influence, technologies of suggestion and persuasion, language consciousness.

Осуществлен онтологический анализ языкового влияния; определены существенные типы технологий суггестии и переубеждения; установлена зависимость эффективности языкового влияния от уровня языкового сознания реципиента, проанализировано некоторые механизмы влияния языковых структур на реципиента.

Ключевые слова: языковое влияние, технологии суггестии и переубеждения, языковое сознание.